

A Tisza-völgy Csernobilja – 18 éve történt a ciánkatasztrófa

Ökológiai katasztrófát előidéző események láncolata kezdődött meg 18 évvel ezelőtt, január 30-án este Romániában, amikor átszakadt egy bányászati cég cianidos zagyártározójának töltése, és az ott felhalmozott százezer köbméternyi mérgező elegy több vízfolyáson keresztül a Tiszába jutott. A soha nem tapasztalt léptékű szennyezés két nappal később ért hazánk területére, és levonulva a folyón megtizedelte annak élővilágát. A folyó Csongrád megyei szakaszán azonban már nem okozott olyan mérvű pusztítást a sejtméreg, mint a felső szakaszon, köszönhetően a Kiskörei Vízlépcsőnél és a Tisza-tóban, a szennyezés felhígítása érdekében végrehajtott vízkormányzási beavatkozásoknak. Azóta február 1. a Tisza élővilágának emléknapja.

Az alábbiakban a 2000 telén történt eseményeket kronológiai sorrendben elevenítjük fel, valamint azokat vízügyi beavatkozásokat tekintjük át, amelyek révén a Tisza-tóban, illetve a Kisköre alatti folyószakaszon sikerült nagyságrendekkel mérsékelni a természeti károkat.

Január 30-án, a késő esti órákban a romániai Nagybánya melletti Zazar település szomszédságában átszakadt az ausztrál-román tulajdonú Aurul nemesfémbánya 93 hektár területű zagyártározójának a töltése. Ennek következtében mintegy százezer köbméter, cianiddal és nehézfémekkel erősen szennyezett, toxikus víz került a Zazar, majd a Lápos-patakba, onnan pedig a Szamosba, a Tisza mellékfolyójába.

Február 1-én délután lépett a cianidhullám Magyarország területére. Az első vizsgálatok 32,6 mg/literes koncentrációt mutattak ki Csengernél, ami meghaladta az érvényben lévő határérték 320-szorosát. A Szamos vize a cianid mellett jelentős koncentrációban tartalmazott komplex formában megkötött nehézfémeket, így rezet, cinket, ólmot és ezüstöt.

Február 2-án a megmérgezett folyó vize Vásárosnaménynál beleömlött a Tiszába. Egyértelművé vált, hogy a kárenyhítés egyetlen érdemi lehetőségét a Tisza-tó, pontosabban a Kiskörei Vízlépcső adja.

Február 3-án a vízügyi szakemberek vizsgálati pontokat létesítettek a folyó mentén, hogy a szennyező anyagok koncentrációját pontosan mérni tudják. A cselekvési terv kulcsfontosságú eleme a Kiskörei-Vízlépcső rendkívüli üzemrendjének kidolgozása volt annak érdekében, hogy a cianidos vizet a Tisza-tavon belül a folyómederben tartsák, majd a tározó medencéiből származó tiszta vízzel felhígítsák. A KÖTIVIZIG (Szolnok) szakemberei még ezen a napon - az öblítő csatornák szabályozó műtárgyak nyitását követően - jó minőségű folyóvízzel megkezdték a tározó napi 10-30 centiméteres ütemű duzzasztását. Ezzel egy időben megtörtént a Buláti-fok elzárása azért, hogy az érkező szennyezett víz ne jusson be a Tiszavalki-medencébe.

Február 5-én teljes halászati tilalmat rendeltek el a Tisza-tavon és a Tisza Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszán.

Február 6-án a Tisza-tó vízszintje a szokásos téli 610 centiméterről elérte a 700 centimétert, így plusz 55 millió köbméternyi, jó minőségű vizet sikerült betározni. Ezt követően a Tisza-tó belső víztereinek védelme érdekében lezárták az öblítő csatornák szabályozó műtárgyait.

Február 7-én az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóságnál III. fokú vízminőségi kárelhárítási készütséget rendelt el. Az igazgatóság védelemvezetője 12 órától a Védelmi Osztag teljes állományának riasztását és a kárelhárítási munkába való részvételét határozta meg. A védelmi osztag számos hullámtéri csatornán hajtott

vége mederelzárást homokzsákok és helyi anyagok felhasználásával, hogy az érkező szennyezés hullámtéri területekre kijutását megakadályozza.

Február 8-án az Országos Vízügyi Főigazgatóság a folyón levonuló szennyezés nyomon követése érdekében 2 óránkénti vízszintleolvasást rendelt el. Ezen a napon a csongrádi szelvényben került sor az első mintavételre.

Ekkora már a környezeti katasztrófa híre nemzetközi visszhangot váltott ki, szinte egymásnak adták a kilincset hazai és külföldi politikusok, diplomataik, újságírók a világ majd minden részéről.

Február 9-én a csongrádi kompnál a korábban elrendelt műszaki zár kiépítése elkészült.

Február 10-én a levonuló árhullám visszafogása, az alsó-tiszai folyószakasz védelme érdekében Kiskörén megkezdődött a felvízszint lassú emelése.

Február 11-én a Tisza tápéi szelvényében haltetek jelentek meg. Az Országgyűlés Elnöke a tápéi műszaki zárát megtekintette, valamint tájékoztatást kapott az Alsó- Tisza vidéken végzett vízminőségi kárlehatárolási munkákról. Az igazgatóság védelemvezető helyettese több szakemberrel együtt, légi szemlét, illetve ellenőrzést tartott. Megállapították, hogy a műszaki beavatkozásokkal sikerült megakadályozni a magas koncentrációjú mérgező vizeknek a hullámtérbe történő kiáramlását.

Február 12-én a III. fokú vízminőség védelmi készütség megszűnt.

Február 13-án Az Alsó-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség mérési eredménye alapján a cianid szennyezés elhagyta az ország területét.

Június 13-án az Országgyűlés határozatában - a Vizes Élőhelyek Világnapjához is kapcsolódva - február 1-jét, a szennyezett víztömeg Magyarországra történő bejutásának napját, a Tisza Élővilágának Emléknapjává nyilvánította.

Az egész világot bejárták a Tisza-mentén akkor készült képek, tudósítások. A környezeti katasztrófa Magyarországon másfél millió embert veszélyeztetett, és ezer, halászattal vagy turizmussal foglalkozó ember megélhetését tette bizonytalanná. Azóta az eseményeket tananyagként oktatják.

Magyarország pert indított az Aurul bányavállalat ellen a szennyezés miatt, 28,5 millió dolláros kártérítést követelve. A cég később átalakult, Transgold néven működött tovább, végül a felszámolás sorsára jutott. A per mindmáig nem hozott – pénzben kifejezhető - eredményt.

„Temetővé változott a Tisza, ugyanis ideért a borzalom, amely a halak sokaságát ölte meg.” A cianszennyezés Szegedre érkezését ezzel a mondattal fogalmazta meg akkor, egy középiskolás diák. A szennyező hullámot kísérő halpusztulás akkor még megbecsülni sem lehetett. A műszaki zár segítségével a partra terelt és kihalászott több tonna haltetemből, arra lehetett következtetni, hogy a Tisza élővilága teljes mértékben megsemmisült. A cianos víz nem csak a halakat, hanem a mérgezett hullal közvetlenül érintkező vízi madarak és hullámtéri élőlények sokaságát is elpusztította. A folyóba visszaköltözött az élet, melyet mi sem bizonyít jobban, mint a kiváló vízminőséget igénylő kérészek rajzása. A tiszavirágzás már jó néhány éve megfigyelhető az Alsó-Tisza menti folyószakaszokon.

KÖTIVIZIG - ATIVIZIG